

REPATRIJACIJA STRANIH TERORISTIČKIH BORACA IZ SIRIJE:

POUKE SA ZAPADNOG BALKANA

CHIARA DEDEKEN I KEVIN OSBORNE

SERIJA O ZAPADNOM BALKANU

„Izostanak repatrijacije državljana nije samo moralno pitanje i pitanje ljudskih prava već i potiče ogorčenost stranih terorističkih boraca prema vlastitoj domovini.“

OSNOVNE ČINJENICE

- Osiguravanje uspostave politika i pravnih postupaka ključno je za postupak vraćanja na nacionalnoj razini.
- Iz našeg savjetovanja s dionicima proizlazi da su strani teroristički borci i članovi njihovih obitelji imali pogrešne informacije o postupanju prema njima po povratku, preplašile su ih osobe koje su ih regrutirale za sukob ili nisu htjeli služiti zatvorsku kaznu.
- Nedostatak kapaciteta i iskustva velik je izazov za programiranje rehabilitacije, reintegracije i resocijalizacije.
- Stvaranje poticajnog okružja za reintegraciju područje je u kojem je vjerodostojnost lokalnih organizacija ključna za svladavanje izazova u pogledu stigmatizacije povratnika, njihovih obitelji i zajednica u koje se dječaci, djevojčice, žene i muškarci reintegriraju.

Kontekst

Četiri zemlje u regiji zapadnog Balkana (Kosovo, Bosna i Hercegovina, Sjeverna Makedonija i Crna Gora) u prvih su deset zemalja s najviše stranih terorističkih boraca po stanovniku.¹ I dalje postoji snažna politička volja za repatrijacijom stranih terorističkih boraca, barem na zapadnom Balkanu, unatoč odgodama u 2020. zbog pandemije bolesti COVID-19. U drugim dijelovima svijeta, posebno zemljama s visokim dohotkom, politička volja za repatrijacijom znatno je niža. Pandemija bolesti COVID-19 dodatno je ograničila napore država da repatriraju građane koji poštuju zakone, što je manje kontroverzno od repatrijacije obitelji stranih terorističkih boraca.

Zemlje zapadnog Balkana nedavno su nastavile repatrijacije. Skupine od 19, 11 i 23 građana vratile su se u Albaniju, Kosovo i Sjevernu Makedoniju, slijedom, što pokazuje kako se repatrijacija može provesti. Njihova predanost, vodstvo i iskustvo dragocjeni su za vlade diljem svijeta. Te su vlade provodile repatrijacije uglavnom zbog

1 Richard Florida, „The Geography of Foreign ISIS Fighters” (Geografija stranih boraca ISIS-a), Bloomberg CityLab, 10. kolovoza 2016., <https://www.bloomberg.com/news/articles/2016-08-10/the-geography-of-foreign-isis-fighterS>.

moralne obveze vraćanja žena i djece izloženih patnji, a u tome su imale potporu donatora iz zapadnih zemalja.² Repatrirani su i muškarci, a neki su se vratili i dobrovoljno. Međutim, to obično uključuje sudski postupak i izricanje zatvorske kazne.

Na temelju razgovora s državnim dužnosnicima i službenicima za sigurnost na zapadnom Balkanu, kao i s međunarodnim stručnjacima i donatorima, u ovoj se studiji o politici iznose operativne preporuke za provedbu repatrijacije, rehabilitacije i reintegracije povratnika na temelju pouka iz repatrijacija provedenih u Albaniji, Kosovu i Sjevernoj Makedoniji. U njoj se poziva vlade diljem svijeta da pojačaju napore koje ulažu u repatrijaciju i da se oslone na iskustvo vlada na Balkanu kako bi odmah vratile svoje strane terorističke borce. Preporuke iz ove studije o politici relevantne su u bilo kojoj zemlji u kojoj se može stvoriti politička volja za repatrijaciju stranih terorističkih boraca.

Važnost za politiku i praksu

Potreba za brzom repatrijacijom

Kod iznošenja argumenata protiv repatrijacije često se naglašavaju sigurnosni rizici povezani s rehabilitacijom i reintegracijom stranih terorističkih boraca i članova njihovih obitelji. Međutim, stručnjaci ističu da je sigurnosni rizik veći ako zemlje ne repatriraju svoje državljane.³ To potvrđuju i trenutačna situacija u Afganistanu i spoznaja da mnogi strani teroristički borci postanu profesionalni strani borci⁴. Kampovi su bastioni za radikalizaciju na nasilno postupanje i omogućuju regrutaciju visokokvalificiranih boraca za razne sukobe i ideološke ciljeve. Izostanak repatrijacije državljana nije samo moralno pitanje i pitanje ljudskih prava već i potiče ogorčenost stranih terorističkih boraca prema vlastitoj domovini.⁵

Unatoč pozivima Ujedinjenih naroda da repatriraju svoje državljane, pogođene zemlje nisu usvojile jedinstven pristup.⁶ Kad je riječ o zapadnom Balkanu, Kosovo je predvodnik repatrijacije i reintegracije stranih terorističkih boraca. To je prva zemlja zapadnog Balkana koja je utvrdila pravne i institucionalne zahtjeve za rješavanje pitanja repatrijacije, rehabilitacije i reintegracije, što je dovelo do repatrijacije 110 stranih terorističkih boraca.⁷ Nedavno su i Albanija i Sjeverna Makedonija započele postupak repatrijacije. Procjenjuje se da je u sirijskim kampovima ostalo 86 Kosovaca, 50 Albanaca, 130 Bošnjaka i 17 Sjevernomakedonaca.⁸

2 Vidjeti, primjerice: Liesbeth Van Der Heide i Audrey Alexander, „Homecoming: Considerations for Rehabilitating and Reintegrating Islamic State-Affiliated Minors” (Povratak u domovinu: razmatranja u vezi s rehabilitacijom i reintegracijom maloljetnika povezanih s Islamskom državom), *Centar za borbu protiv terorizma u West Pointu*, lipanj 2020., <https://ctc.usma.edu/wp-content/uploads/2020/06/Homecoming.pdf>.

3 Vidjeti, primjerice: Teuta Avdimetaj i Julie Coleman, „What EU Member States can learn from Kosovo’s experience in repatriating former foreign fighters and their families” (Što države članice EU-a mogu naučiti iz iskustva Kosova u repatrijaciji bivših stranih boraca i njihovih obitelji), Clingendael Institute, svibanj 2020., https://www.clingendael.org/sites/default/files/2020-06/Policy_Brief_Kosovo_experience_repatriating_former_foreign_fighters_May_2020.pdf.

4 Chelsea Daymon, Jeanine de Roy van Zuijdewijn i David Malet, *Career Foreign Fighters: Expertise Transmission Across Insurgencies (Profesionalni strani borci: prijenos stručnog znanja između pobuna)*, Washington, D.C.: Mreža RESOLVE, 2020., <https://doi.org/10.37805/ogrr2020.1.cff>.

5 Ibid

6 Ujedinjeni narodi, „Key principles for the protection, repatriation, prosecution, rehabilitation and reintegration of women and children with links to United Nations listed terrorist groups” (Ključna načela za zaštitu, repatrijaciju, kazneni progon, rehabilitaciju i reintegraciju žena i djece povezanih s terorističkim skupinama s popisa Ujedinjenih naroda), travanj 2019., https://www.un.org/counterterrorism/sites/www.un.org.counterterrorism/files/key_principles-april_2019.pdf.

7 Ministarstvo pravosuđa Republike Kosovo, „Ministar Tahiri: A second chance for life for children – suspects shall face justice” (Ministar Tahiri: druga prilika za život djece – osumnjičeni će biti privedeni pravdi), 20. travnja 2019., <https://md.rks-gov.net/page.aspx?id=2,15,2000>.

8 Na temelju ažurirane Procjene regionalnih potreba Globalnog fonda za uključenost i otpornost zajednice (GCERF) iz lipnja 2021., koju je provela organizacija Atlantic Initiative, i dodatnih povratka prijavljenih u srpnju 2021.

Postupak repatrijacije: izazovi i prilike⁹

Postupak repatrijacije u zemljama zapadnog Balkana sastoji se od četiri faze, uz minimalne razlike: 1) priprema; 2) logistika; 3) rehabilitacija; 4) reintegracija i resocijalizacija.

- **Priprema.** Osiguravanje uspostave politika i pravnih postupaka ključno je za postupak vraćanja na nacionalnoj razini. Vlada kao početnu točku za koordinaciju imenuje nacionalnu središnju točku za rehabilitaciju i reintegraciju i donosi nacionalne strategije i akcijske planove.¹⁰ Unatoč velikim naporima uložanima u koordinaciju upravljanje brojnim dionicima u postupku repatrijacije, među ostalim nacionalnim i lokalnim ustanovama, međunarodnim organizacijama i organizacijama civilnog društva, pokazalo se izazovnim. Primjerice, repatrijacija u Kosovu i Albaniji pokazala je važnost uspostave standardnih operativnih postupaka za različite faze kako bi se utvrdile uloge, odgovornosti i očekivani rezultati uključenih aktera. Standardne operativne postupke treba razviti u suradnji s djelatnicima na terenu i relevantnim dionicima znatno prije povratka osoba; standardne operativne postupke treba podijeliti s relevantnim stranama i usto osigurati osposobljavanje.

Priprema u centrima za zadržavanje i centrima za hitni prihvata, ili istovjetnim prvim točkama prihvata povratnika po

Postupak repatrijacije: strani teroristički borci povratnici i članovi njihovih obitelji na zapadnom Balkanu

Priprema

Priprema prije dolaska povratnika obuhvaćala je:

- uspostavljanje sudskih i pravnih postupaka
- donošenje nacionalnih strategija i akcijskih planova za rehabilitaciju i reintegraciju, suzbijanje terorizma ili sprječavanje / borbu protiv nasilnog ekstremizma
- pronalaženje državljana u kampovima
- pregovaranje o povratku s odgovornim osobama u kampovima
- uspostavljanje središnje točke za koordinaciju rehabilitacije i reintegracije
- izradu standardnih operativnih postupaka.

Rehabilitacija

Podrška stranim terorističkim borcima povratnicima i njihovim obiteljima u centrima za hitni prihvata i zatvorima obuhvaćala je:

- zdravstvene i psihosocijalne preglede
- utvrđivanje potreba i započinjanje vođenja predmeta
- sudske postupke
- početnu zdravstvenu i psihosocijalnu podršku u centrima za hitni prihvata i zatvorima.

Logistika

Logistika repatrijacije obuhvaćala je:

- premještanje povratnika iz kampa Al Hol u kamp Al Roj
- informiranje povratnika o postupku repatrijacije
- repatrijaciju u domovinu.

Reintegracija i resocijalizacija

Podrška stranim terorističkim borcima povratnicima, njihovim obiteljima i zajednicama koje ih prihvaćaju obuhvaćala je:

- izravnu podršku povratnicima u njihovim matičnim zajednicama
- podršku zajednicama domaćinima.

⁹ Informacije u ovom odjeljku temelje se na razgovorima s nacionalnim koordinatorima i službenicima za sigurnost u Albaniji, Kosovu i Sjevernoj Makedoniji, kao i s lokalnim donatorima i međunarodnim stručnjacima.

¹⁰ Od 2014. do 2015. Albanija, Bosna i Hercegovina, Kosovo, Sjeverna Makedonija i Srbija izmijenili su svoje kaznene zakone i donijeli novo zakonodavstvo kako bi sudjelovanje u stranim sukobima proglasili kaznenim djelom. Kosovo je prvo donijelo strategije i akcijske planove za repatrijaciju i reintegraciju stranih terorističkih boraca povratnika, a zatim su isto učinile i Albanija i Sjeverna Makedonija. Kosovo donosi strategije od 2013. kad je donijelo prvu strategiju pod nazivom „Nacionalna strategija za reintegraciju repatriiranih osoba u Kosovo”. Više informacija o tome i strategijama koje su uslijedile dostupno je na sljedećoj adresi: <https://kryeministri-ks.net/en/>. Albanija je 2015. donijela strategiju pod nazivom „Albanska nacionalna strategija: suzbijanje nasilnog ekstremizma”. Sve informacije o pristupu Albanije sprječavanju i suzbijanju nasilnog ekstremizma dostupne su na sljedećoj adresi: <https://cve.gov.al/?lang=en>. Sjeverna Makedonija donijela je 2018. „Nacionalnu strategiju Republike Makedonije za suzbijanje nasilnog ekstremizma” (2018. – 2022.) i „Nacionalnu strategiju za borbu protiv terorizma Republike Makedonije” (2018. – 2022.). Sjeverna Makedonija u lipnju 2020. donijela je i Nacionalni plan za reintegraciju, resocijalizaciju i rehabilitaciju stranih terorističkih boraca i povezanih članova obitelji nakon što je oformila nacionalnu radnu skupinu za reintegraciju. Više informacija dostupno je na sljedećoj adresi: <https://vlada.mk/Š>.

dolasku, obuhvaća razmatranje pitanja objekata i osoblja, kao i planiranje postupka koji će uslijediti nakon povratka stranih terorističkih boraca i njihovih obitelji. Pokazalo se da je odabir kvalificiranog osoblja za prihvatne centre izazovan za državne agencije. Osoblje često ne posjeduje potrebne jezične vještine iz arapskog jezika i lokalnih dijalekata za rad s povratnicima, posebice djecom. Na radnim mjestima u državnoj službi nedostaje iskusnih stručnjaka, zbog čega osoblje u prihvatnim centrima često čine mlađi stručnjaci kojima je potrebna znatna razina osposobljavanja i podrške. Globalni fond za uključenost i otpornost zajednice (GCERF) dodjeljuje bespovratna sredstva lokalnim organizacijama radi osposobljavanja i mentoriranja državnih službenika u području vođenja predmeta, psihosocijalne podrške, socijalnog rada, skrbi pri kojoj se u obzir uzimaju proživljena trauma i nasilje i u području posttraumatskog stresnog poremećaja.¹¹

Da bi pokrenule postupak vraćanja, vlade trebaju pronaći svoje državljane u kampovima i utvrditi njihov identitet uz pomoć članova obitelji i odgovornih osoba u kampovima. Nakon toga započinju pregovori s odgovornim osobama u kampovima kako bi se utvrdilo koji su građani spremni i voljni podvrgnuti se repatrijaciji. U pregovorima sudjeluju međunarodni partneri kao što je Međunarodni pokret Crvenoga križa i Crvenog polumjeseca kako bi se osiguralo poštovanje ljudskih prava i dobrovoljna priroda repatrijacije. U većini slučajeva prioritet su žene i djeca, iako su vlade zemalja zapadnog Balkana pokazale spremnost repatrirati sve svoje građane.

- **Logistika.** Faza logistike obuhvaća samu repatrijaciju, često prvo iz kampa Al Hol u kamp Al Roj, a zatim u domovinu. Vlade se oslanjaju na međunarodne partnere ili šalju vlastito zaštitarsko osoblje kako bi olakšale repatrijaciju. Povratnike se obično obavještava o povratku u domovinu 24 – 48 sati ranije. Informacije koje strani teroristički borci i njihove obitelji prime u toj fazi mogu se razlikovati. Većini stranih terorističkih boraca i njihovih obitelji jasno je da, iako će se povratnike odvesti u centre za hitni prihvat, izgledno je da će se muškarce kazneno goniti i kazniti zatvorom. U ovoj je fazi izazov bio uvjeriti strane terorističke borce i njihove obitelji da se vrate.

Iz našeg savjetovanja s dionicima proizlazi da su strani teroristički borci i članovi njihovih obitelji imali pogrešne informacije o postupanju prema njima po povratku, preplašile su ih osobe koje su ih regrutirale za sukob ili nisu htjeli služiti zatvorsku kaznu. To je djelomično razlog zašto vlade sada ulažu više vremena i energije u razgovore s obiteljima stranih terorističkih boraca u domovini kako bi ojačale njihovo povjerenje i informirale ih o načinu na koji će se postupak voditi.

Drugi povratnici smatrali su da je povratak u domovinu u suprotnosti s njihovim uvjerenjima jer i dalje podržavaju početnu ideju zbog koje su otišli u Siriju. Jedan od načina na koji se zemlje mogu suočiti s takvim izazovima uključuje provedbu pregovora prvo o povratku visokoistaknutih stranih terorističkih boraca i osiguravanje dobre organizacije postupka i skrbi o djeci.

- **Rehabilitacija.** Povratnike se po dolasku obično smješta u centre za zadržavanje na oko 72 sata radi zdravstvenih i psihosocijalnih pregleda, utvrđivanja njihovih potreba te, u nekim slučajevima, radi pokretanja sudskog postupka. Nakon toga faza rehabilitacije u prihvatnom centru počinje provedbom programa prilagođenih svakom pojedinom predmetu. Državna tijela odgovorna za postupak rehabilitacije započinju vođenje predmeta kako bi ocijenila

¹¹ Više informacija dostupno je na internetskoj stranici Globalnog fonda za uključenost i otpornost zajednice www.gcerf.org.

i isplanirala podršku koja će povratnicima biti potrebna u nadolazećim danima, tjednima i mjesecima. U tom se stadiju suočavaju s nekoliko izazova.

Nedostatak kapaciteta i iskustva velik je izazov za programiranje rehabilitacije, reintegracije i resocijalizacije. Timovi odgovorni za prihvatne centre i fazu reintegracije, što obično obuhvaća psihologe, socijalne radnike, zdravstveno osoblje, nastavnike, čistače i njegovatelje, obično prolaze osnovno osposobljavanje o nasilnom ekstremizmu koje obično provode međunarodni ili lokalni stručnjaci (psiholozi, akademici, teolozi itd.). Međutim, često nemaju potrebno iskustvo i stručno znanje za ophođenje sa stranim terorističkim borcima povratnicima i njihovim obiteljima. Rad djelatnika na terenu vremenski je iznimno zahtjevan, redovito se radi vikendima i izvan radnog vremena. Podrška lokalnih organizacija civilnog društva bila je ključna za svladavanje tih izazova u Kosovu i Albaniji.

Bilo je teško predvidjeti potrebe povratnika, tjelesne i psihološke, jer se nije dovoljno znalo o njihovu iskustvu u kampovima. Dionici uključeni u programe rehabilitacije, reintegracije i resocijalizacije često su bili loše pripremljeni za suočavanje s potrebama i izazovima sljedećih faza.

- **Reintegracija i resocijalizacija.** Finalna faza odnosi se na reintegraciju i resocijalizaciju u društvo. Kao i kod prethodnih koraka, savjetovanje s obitelji povratnika ključno je da bi se ocijenio postojeći sustav podrške za reintegraciju. Povratnici i zajednice koje ih prihvaćaju često ostvaruju korist od podrške organizacija civilnog društva koje imaju pristup lokalnim zajednicama i uživaju njihovo povjerenje. Primjerice, organizacije civilnog društva koje financira GCERF rade na izgradnji kapaciteta ustanova lokalne samouprave i djelatnika na terenu, pružaju izravnu podršku povratnicima i njihovim obiteljima te promiču poticajno okruženje za reintegraciju u zajednicama podrijetla. Izravna podrška povratnicima i članovima njihove zajednice može obuhvaćati, među ostalim, psihosocijalnu podršku, vjersko savjetovanje, strukovno osposobljavanje, prilike za zapošljavanje, obrazovnu podršku i rekreacijske aktivnosti za djecu. Stvaranje poticajnog okruženja za reintegraciju područje je u kojem je vjerodostojnost lokalnih organizacija ključna za svladavanje izazova u pogledu stigmatizacije povratnika, njihovih obitelji i zajednica u koje se dječaci, djevojčice, žene i muškarci reintegriraju.¹²

Preporuke

Zaključno, ovom studijom o politici potiče se lokalne i međunarodne dionike da provedu preporuke navedene u nastavku:

Za nacionalne vlade

- Treba repatriirati strane terorističke borce, članove njihovih obitelji i djecu iz kampova u sjeveroistočnoj Siriji. Primjer Kosova pokazuje da repatrijacija ne dovodi do porasta nasilnog ekstremizma i da se povratnici mogu uspješno reintegrirati. Vlade zapadnog Balkana imaju dokazano iskustvo u postupku vraćanja i postupku rehabilitacije, reintegracije i resocijalizacije te su na raspolaganju podijeliti ga.
- Ne može se dovoljno naglasiti važnost stvaranja poticajnog okruženja. Treba uložiti u pripremanje zajednica koje prihvaćaju povratnike, djelatnika na terenu i procesa dobro razrađenim akcijskim planovima, standardnim operativnim postupcima i osposobljavanjem.

¹² Više informacija dostupno je na sljedećoj internetskoj stranici: www.gcerf.org.

- Treba centralizirati koordinaciju različitih dionika kako bi se izbjeglo preklapanje i potaknulo održivo programiranje.
- Treba prepoznati prilike za suradnju s lokalnim organizacijama civilnog društva koje raspolažu resursima, stručnim i drugim znanjem i imaju pristup lokalnim zajednicama. Treba uključiti organizacije civilnog društva u postupak rehabilitacije, reintegracije i resocijalizacije povratnika. Naše iskustvo u Albaniji, Kosovu i Sjevernoj Makedoniji pokazuje da se memorandumima o razumijevanju sklopljenima između vlada i organizacija civilnog društva može poboljšati suradnja u svim fazama programa rehabilitacije, reintegracije i resocijalizacije.

Za donatore i tvorce politika

- Treba preusmjeriti financiranje s osiguranja od vanjskih prijetnji na rehabilitaciju, reintegraciju, resocijalizaciju i prevenciju.
- Treba financirati jačanje kapaciteta ustanova državne i lokalne samouprave putem lokalnih organizacija civilnog društva.
- Treba koordinirati aktivnosti s ustanovama državne i lokalne samouprave kako bi se procijenile potrebe stranih terorističkih boraca povratnika i njihovih obitelji.
- Treba osigurati dugoročno financiranje: duže od 60 mjeseci.
- Treba pružiti jednaku potporu i prilike stranim terorističkim borcima povratnicima i zajednicama koje prihvataju povratnike kako bi se spriječila stigmatizacija.

Predložena daljnja literatura

Gyte, Joseph, Sara Zeiger i Thomson Hunter. *Blueprint of a rehabilitation and reintegration centre – guiding principles for rehabilitating and reintegrating returning foreign terrorist fighters and their family members (Nacrt centra za rehabilitaciju i reintegraciju – vodeća načela za rehabilitaciju i reintegraciju stranih terorističkih boraca povratnika i članova njihovih obitelji)*. Abu Dhabi, Hedayah, 2020. https://www.hedayahcenter.org/resources/reports_and_publications/rftfrehabblueprint/.

Hedayah. *Guidelines and good practices: Developing National P/CVE Strategies and Action Plans (Smjernice i dobre prakse: razvoj nacionalnih strategija i akcijskih planova za sprječavanje / borbu protiv nasilnog ekstremizma)*. Abu Dhabi, Hedayah, 2016. <https://www.hedayahcenter.org/resources/good-practices/guidelines-good-practices-developing-national-p-cve-strategies-action-plans/>.

Hedayah. *Malta Principles for Reintegrating Returning Foreign Terrorist Fighters (FTFs) (Malteška načela za reintegraciju stranih terorističkih boraca povratnika)*. Abu Dhabi, Hedayah, 2019. <https://www.hedayahcenter.org/wp-content/uploads/2019/07/File-26102016223519.pdf>.

Meines, Marije, Merel Molenkamp, Omar Ramadan i Magnus Ranstorp. *RAN Manual: Responses to returnees: Foreign terrorist fighters and their families (Priručnik RAN-a – Odgovori povratnicima: strani teroristički borci i njihove obitelji)*. Mreža za osvješćivanje o radikalizaciji (RAN), 2017. https://ec.europa.eu/home-affairs/system/files_en?file=2020-09/ran_br_a4_m10_en.pdf.

Scherrer, Amandine, Francesco Ragazzi i Josh Walmsley. *The return of foreign fighters to EU soil – Ex-post evaluation (Povratak stranih boraca na tlo EU-a – ex-post evaluacija)*. Bruxelles: Služba Europskog parlamenta za istraživanja, 2018. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/621811/EPRS_STU\(2018\)621811_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/621811/EPRS_STU(2018)621811_EN.pdf).

Walkenhorst, Dennis, Till Baaken, Maximilian Ruf, Michèle Leaman, Julia Handle i Judy Korn. *Rehabilitation Manual: Rehabilitation of radicalised and terrorist offenders for first line practitioners (Priručnik za rehabilitaciju: rehabilitacija radikaliziranih prijestupnika i počinitelja terorističkih kaznenih djela za stručnjake na prvoj liniji)*. Mreža za osvješćivanje o radikalizaciji (RAN), 2020. https://ec.europa.eu/home-affairs/system/files/2020-06/ran_rehab_manual_en.pdf.

Bibliografija

Atlantic Initiative. „Updated Regional Needs Assessment“ (ažurirana Procjena regionalnih potreba). *Globalni fond za uključenost i otpornost zajednice*, lipanj 2021.

Avdimetaj, Teuta i Julie Coleman. „What EU Member States can learn from Kosovo’s experience in repatriating former foreign fighters and their families“ (Što države članice EU-a mogu naučiti iz iskustva Kosova u repatrijaciji bivših stranih boraca i njihovih obitelji). *Clingendael Institute*, svibanj 2020. https://www.clingendael.org/sites/default/files/2020-06/Policy_Brief_Kosovo_experience_repatriating_former_foreign_fighters_May_2020.pdf.

Daymon, Chelsea, Jeanine de Roy van Zuijdewijn i David Malet. *Career Foreign Fighters: Expertise Transmission Across Insurgencies*. (Profesionalni strani borci: prijenos stručnog znanja između pobuna). Washington, D.C.: Mreža RESOLVE, 2020. <https://doi.org/10.37805/ogrr2020.1.cff>.

Florida, Richard. „The Geography of Foreign ISIS Fighters“ (Geografija stranih boraca ISIS-a), *Bloomberg CityLab*, 10. kolovoza 2016. <https://www.bloomberg.com/news/articles/2016-08-10/the-geography-of-foreign-isis-fighters>.

Ministarstvo pravosuđa Republike Kosovo. „Minister Tahiri: A second chance for life for children – suspects shall face justice“ (Ministar Tahiri: druga prilika za život djece – osumnjičeni će biti privedeni pravdi). 20. travnja 2019. <https://md.rks-gov.net/page.aspx?id=2,15,2000>.

Ujedinjeni narodi. „Key principles for the protection, repatriation, prosecution, rehabilitation and reintegration of women and children with links to United Nations listed terrorist groups“ (Ključna načela za zaštitu, repatrijaciju, kazneni progon, rehabilitaciju i reintegraciju žena i djece povezanih s terorističkim skupinama s popisa Ujedinjenih naroda). Travanj 2019. https://www.un.org/counterterrorism/sites/www.un.org.counterterrorism/files/key_principles-april_2019.pdf.

van der Heide, Liesbeth i Audrey Alexander. „Homegoing: Considerations for rehabilitating and reintegrating Islamic state-affiliated minors.“ (Povratak u domovinu: razmatranja u vezi s rehabilitacijom i reintegracijom maloljetnika povezanih s Islamskom državom). *Centar za borbu protiv terorizma u West Pointu*, lipanj 2020. <https://ctc.usma.edu/wp-content/uploads/2020/06/Homecoming.pdf>.

O studiji

Autori: Chiara Dedeken i Kevin Osborne

Chiara Dedeken suradnica je za upravljanje portfeljem u Globalnom fondu za uključenost i otpornost zajednice (GCERF). Chiara pruža podršku programima GCERF-a u zajednici za rehabilitaciju, reintegraciju i resocijalizaciju stranih terorističkih boraca povratnika i njihovih obitelji na zapadnom Balkanu.

Kevin Osborne voditelj je za zemlju i djeluje kao središnja točka za strane terorističke borce povratnike u Globalnom fondu za uključenost i otpornost zajednice (GCERF). Kevin nadgleda GCERF-ov portfelj za zapadni Balkan i odgovoran je za globalni rad GCERF-a sa stranim terorističkim borcima.

Chiara i Kevin žive u Ženevi u Švicarskoj i rade u Tajništvu GCERF-a te često putuju na zapadni Balkan.

Stajališta navedena u ovoj publikaciji stajališta su autorā. Ona ne odražavaju nužno stajališta mreže RESOLVE, instituta U.S. Institute of Peace (Američki institut za mir) ili bilo kojeg tijela američke vlade.

MREŽA RESOLVE

better research • informed practice • improved policy on violent extremism.

www.resolvenet.org

Mreža RESOLVE dio je instituta U.S. Institute of Peace i temelji se na desetljećima staroj tradiciji instituta u vidu temeljitog angažmana u zajednicama koje su pogođene sukobima.

